

== פרעשבורג — פראג ==

מאמר זה הנכבד כתב הרב הנאון המסורס מו"ה מאיר שפירא
אב"ד ורי"מ דק"ק לובלין זצ"ל, ונתפרסם בשעתו בעתונים שונים,
ועתה נתעוררתי מתכם א' להביאו גם בספרי, וראוי לשום עליו לב. —

לפני מאה שנה נלאמו ביהדות שני זרמים שונים; האחד מתון ופשרני
והשני חזק ושונא ותור, שניהם הרגישו, כי רק טובת העת והדת

לנגד עיניהם, לזה שעומד מן הצד והביט במלחמה הקשה, הי' להבחין ולהגדיר את הצדדים הלוחמים, ^{החסרה לו} הבהירות הפשוט הפשוטה שידע לאיזה מן הצדדים להצטרף, אך לנו היום, מפאת הרחוק בזמן נקל להוציא ^{לדעת החכם} המסקנה ספר תולדות התפתחותם כבר נהתם, ופרותיהם אחריהם מאפשרים לנו הסך הכל. — פרשבורג ופרג, שתייהן יצא שמן בעולם היהודי ונתפרסמו בגלל רבניהן וגדוליהן וחיי הצבור היהודי המפכים בהן. — אך כשבא זרם העת החדשה, התחלת תקופת ההשכלה, מצאו הרבה ממנהיגי ישראל לנכון, לחוב קדוש לשנות אופי החיים היהודים ל"תקנו", להפיק טעמו ולהתאימו לסביבה הלא יהודית הרבה מן ה"מתקנים" האמינו בטעות שבגמישותם וותרונתם יעלה בידם לרכוש, לבס של החוגים הכי רחבים ולהצילם מטמיעה ושמד ר"ל, אך לא כן דמו מנהיגי ישראל המושרשים והמוצקים באמונה, הם לא נתנו את עצמם להתעות ע"י רוח הזמן המתאה וקראו באומין-לב ובנאון: לא! אסור לתת מקום לחצאיות והתפוררות, לא פשרה ולא ותור, אנחנו רוצים לקיים את המלא והשלם ולהכלית זו נלחם ונעבד במסירות נפש ועוז. — פרשבורג ופרג הי' אז למרכזים, שבהם התרכזו איהם שני הצדדים, הנלחמים, באמצאים שונים, כדי להיטיב מצב היהודית. — בפרשבורג נתקלה מלחמת תנופה של ההשכלה בחומה הבצורה והחזקה בברזל-כאישות הסלעים של ה"חתם סופר" ז"ל, כסימתו "חדש אסור מן התורה" כלה עד אפס כל גסיון ל"תקון" את התרבות הישראלית. גם בנו וממלא מקומו, ה"כתב סופר" לא שנה אף קוצו של יוד מתורתו הקדושה של אביו: יקוב הדין את ההר! לא כן בפרג, תנוהת ההשכלה מצאה פה לפני מנהיגים מתונים, שהיו בטוחים ששום התנגדות לא תועיל לעצור בעד הרעה, סיסמתם היתה! שמאל דוחה, ימין מקרבת; הם אמרו בנפשם שאין לך אמצעי טוב מליטול כלי-זינה מידה של זו; הם דמו, כי בפשרונות יעשו הריפורמים פחות מזידים ומשחיתים, וממלאי מקומם של אלה כבר מצאו לנחות ללכת צעד א' הלאה משביל-הזהב של הראשונים, כי תאות הממשלה של המשכילי' התגדלה במשך הזמן, רפ"ם וסיעתו כתבו בלשון מובנת לכמה אופנים, שאפו למצוא חן בעיני כל ועל הכל מצאו תירוץ: הוראת שעה שאני. — וכך התלקחה המלחמה בין בעלי "חדש אסור מה"ת" ובעלי "הוראת שעה שאני", וכל צד היו לה פניגוריו ומתנגדיו. — היהודית הפולנית, בהיותה רחוקה משרה המלחמה הכיטה אל המתאבקים במורח אירופה וחכתה ל"מי ינצח". — ומי נצח? יאמרו התוצאות והמאורעות ישפטו, בעברי במסעותי לתעמולת יח"ל מפולין לונדונה הי' לי ההודמנות לבקר פ"ב ופרג ולסקור מצב החיים היהודיים בהמה. — אם פ"ב מתנאה בגדולי' וצדיקי' הנחים ב"בית החיים" שלה, יכולי' גם גדוליה וצדיקיה הקרמונים לא-פחות להתנאות בפ"ב דהשתא, הגדולים הנם בני אלמות בעבור חרושי התורה הנאמרים בשמם, שפתותיהם דוכבות לא רק בקבר כ"א גם בתיי' הרור הזה, עוד היום שונים בפ"ב מה ששאל "מהר"ם ברבי" ז"ל ומה שהשיב החת"ם ז"ל, ואם אנחנו בפולין יודעי' לספר הרבה מחריפות מהר"ם איגרא ז"ל יודעה הרבה יותר היהדות הפ"ב לספר מצדקתו כי משרתה היא לסדר אופי חייה עפ"י דוגמת גאוניה. — על כל צעד וצעד אתה

מוצא את הדופק החי של היהדות, מה אתה מוצא חדר השעור של ה"חתם סופר" שלומרי' בו מאות בחורי' תלמוד ופוסקי', שם תמצא מנינים קבועים עוד מזמן מהר"ם ברבי ומהר"ם איגרא ז"ל קשר אמיץ פה בין החיים ובין אלה שהלכו לעולמם, במשך העת הרבה השתפר והשתלם על יסוד הישן, הרבה מיסדות צבוריים נוסדו, ומסורת החת"ס עוד היום הזה הנה גורם עיקרי וגדול בחיים. — בשעה השנית אחה"צ אתה נכנס בקרון המהיר, הנושאך פרנה ובשעה התשיעית כלילה הנך שם, כמובן, אתה רוצה לראות את פרנ היהודית, ונותני' לך תשובה כי למחרת בשעה השמינית יכול אתה לראותה, למחרת באותה שעה בדיוק בא אחד אליך ומנהל אותך ישר, לביה"ח הישן, הוא מראה לך מצבות מהר"ל מפראנ, כלי יקר, ר' דוד גנו ז"ל, ואח"כ הוא מנהלך לביה"ח השני והוא מראה מצבת "נודע ביהודא" ז"ל, משם הוא מביאך למקום שממנה תראה אבני ביהכנ"ס הישן-נושן, וכשתנך שואל: ואיפוא הוא החי' היהודית? או התשובה, כי חיים פה חיים דתיים רק מאה ושישים נפשות, וכשאתה תמה או ותאב לדעת את המספר-הכללי של היהודים פה, שומע הנך שמגיע לשלשים וחמשה אלף, כמובן, הבעל לוי' שלך רואה תיכף כי אינך שבע-רצון מזה והוא נחפו להודיע לך, שכח להראותך חדשה נחוצה, הוא חפץ למשמש הרושם הרע והוא מראה לך פלאים הסתוריים: הנה הקהלה היהודית, ועל בנינה שעון עם אותיות עבריות: — כן זהו הצרה בפראנ היהודית, השעון הולך קדימה... ומראה עברית אך החיים מראים פנים שונים לנמרי. — ה"חתם סופר" נצח! — (המעין). —

מפתחות

ל, ב' פירושי' עה"פ: לכלתי רום ולכלתי סור מהמצוה ימין ושמאל,
י, ע"ד קושי' העולם מדוע לא קיים א"א מצות מילה מקודם שנצטווה,
י, במ"ק ואברם כבר מאוד בכסף וזהב וגו' וילך למסעיו,
ה, כהא דאמרו ב"ה דיכולי' לנרש אשתו אפי' הקריחה תבשילו,
ל, פ' עמא חכמי' פסיעה גסה נוטלת ממאור עיניו של אדם,
ש, ביאור הנמ' בב"ב הרוצה להחכים יעסוק בדיני סמונות,
נ, כהא דארו"ל כל המהאכל על ירושלים "זוכה ורואה" בשמחתה, —
ה, במס' סוכה פרי עין הדר זה אתרוג הדר באילנו משנה לשנה,
ה, במדרש ע"י ושמח בלבו זכה אהרן לחושהמ"ש על לבו,
מ, במ"ש רשיו"ל ביוסף דמות דיוקנו ש"א נראה לו ולא כן ביהודא,
א, במנחו' שאמר ריב"פ אלו אמרי' לי רד הייתי שובך קומקם חמין,
ה, בקושי' הרמב"ן שלא נצטוו בהנעלת כלים אחר מלחמת סו"ע,
מ, פ' עה"פ משוך חסדך ליורעיק וגו', ונס דשמן נבי אלישע, —
מ, כהא דכל שאינו מבקר חולי' גורם שימות ופ' עה"פ "לנוכח אשתו",
ר, במ"ש רש"י בפסוק ויעש כן אהרן להניד שבחו שלא שינה,
נ, בקהלת: טוב יום המוות מיום הולדו, ובמדרש שאינו יודע מה מעשיו,